

SINIF ÖĞRETMENİ ADAYLARININ ÖĞRETİM MATERYALİ TASARLAMA SÜRECİNDE GERİ BİLDİRİM VERİLMESİNE YÖNELİK GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ*

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Turgay ÖNTAŞ¹, Bengisu KAYA²

* Bu çalışma 16. Uluslararası Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumunda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

1 Dr. Öğr. Üyesi, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Ereğli Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Sınıf Eğitimi Anabilim Dalı, turgayontas@gmail.com, ORCID ID: 0000-0003-2258-0862.

2 Arş. Gör., Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Ereğli Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Sınıf Eğitimi Anabilim Dalı, bengisu.kaya@beun.edu.tr, ORCID ID: 0000-0001-6299-1370.

Geliş Tarihi: 19.02.2019 Kabul Tarihi: 07.10.2019

Öz: Çalışmanın amacı, sınıf öğretmeni adaylarının ders materyali tasarlama sürecinde geri bildirim verilmesine yönelik görüşlerini belirlemektir. Araştırmada nitel araştırma desenlerinden “durum çalışması” deseni kullanılmıştır. 2016–2017 öğretim yılında Batı Karadeniz’deki bir devlet üniversitesinin Eğitim Fakültesi ikinci sınıfında öğrenim gören toplam 56 (43 kadın, 13 erkek) sınıf öğretmeni adayı araştırmanın çalışma grubunu oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak açık uçlu görüş bildirim formu kullanılmıştır. Öğretmen adaylarının açık uçlu sorulara verdikleri yanıtlar nitel veri analiz tekniklerinden içerik analizi ve betimsel analiz kullanılarak değerlendirilmiştir. Çalışmanın amaçları doğrultusunda cevap aranan sorular “avantaj”, “dezavantaj”, “öğrenmenin kalitesi” ve “meslekte kullanma” kategorileri altında toplanmıştır. Araştırma sonucunda; öğretmen adaylarının büyük çoğunluğu ders materyali hazırlamada geri bildirim sürecine ilişkin olumlu görüş belirtmiş, geri bildirim süreci ile daha kaliteli bir öğrenme süreci geçirdiklerini ve meslek hayatlarında geri bildirim kullanmak istediklerini ifade etmişlerdir. Araştırma sonuçları incelendiğinde, geri bildirim sürecinin eğitimin her kademesinde uygulanmasının eğitimin kalitesini artırma- da önemli rol oynayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Geri Bildirim, Sınıf İçi Değerlendirme, Biçimlendirici Değerlendirme, Sınıf Öğretmeni Adayları, Öğretim Materyali Geliştirme, Öğretmen Eğitimi.

INVESTIGATION OF THE OPINIONS OF PRE-SERVICE PRIMARY SCHOOL TEACHERS TO GIVE FEEDBACK IN PREPARATION OF TEACHING MATERIALS

Abstract:

The aim of this study is to determine the views of pre-service primary school teachers on giving feedback within the process of preparing teaching materials. From the qualitative research patterns, the "case study" pattern was used in the study. The study group of the research consisted of a total of 56 (43 females, 13 males) pre-service primary school teachers who were studying in the second years of the Faculty of Education in a public university in Western Black Sea during the 2016-2017 academic year. The open-ended feedback form was used as the data collection tool. The written explanations of the pre-service teachers for the open-ended questions were evaluated through the content analysis and the descriptive analysis, which are qualitative data analyzing techniques. The questions for which answers were sought in line with the purpose of the study were gathered under the categories of "advantage", "disadvantage", "quality of learning" and "usage within the profession". As a result of the research, the majority of the pre-service teachers expressed their positive views on the feedback process in the preparation of course materials and stated that they had a more quality learning process with the feedback process and they wanted to use feedback in their working lives. When the results of the research are examined, it is thought that implementation of the feedback process at every level of education will play a significant role in increasing the quality of education.

Keywords: Feedback, Formative Evaluation, Pre-Service Primary School Teachers, Preparation Teaching Materials, Teacher Education.

Giriş

Eğitimin kalitesi ile ilgili her eğitim kademesinde ve eğitim durumunda yer alması gereken ve öğretim hizmetlerinin niteliğini belirleyen başlıca öğeler; ipuçları, öğrenci katılımı, pekiştirme, geri bildirim süreçleri olarak ifade edilebilir. Bu öğelerin birbirleriyle ilişkisi bir sistem olarak eğitimin niteliğine ilişkin bazı ipuçları verebilir. Sistem öğelerinin birbirini tamamlaması sürecinde her bir aşamanın kendi içerisindeki performansına yönelik bilgiye ihtiyaç duyulabilir. Bu bilgi edinim süreci geri bildirim

olarak ifade edilebilir. Başka bir şekilde tanımlandığında ise geri bildirim, öğrenme sürecinde öğrenmeye, kişiye ve süreçteki performansına dair sağlanan bilgilerdir (Black ve William, 1998; Shute, 2008; William, 2013).

Öğrenme olgusunu kolaylaştıran ve etkin kılan geri bildirim, öğrencilerin kendilerini geliştirmeleri için onlara öğrenme sürecinde bilinçli ve planlı destek sağlamaktadır (Çepni, 2011). Geri bildirim öğrenmeye ve öğrenene ilişkin bilgiler olarak tanımlanırken literatürde pek çok geri bildirim türü ile karşılaşılabilir. Sözel geri bildirim (Barton ve diğ., 2011), yazılı geri bildirim (Barton ve Wolery, 2007; Casey ve McWilliam, 2011), grafiksel geri bildirim (Barton ve diğ., 2011), internet tabanlı geri bildirim (Artman-Meeker ve Hemmeter, 2012; İşcen-Karasu, 2017) geri bildirim türlerinden bazılarıdır. Geri bildirim türleri çeşitlilik gösterirken her birinin etkililiğine dair farklılıklar bulunmaktadır (Fyfe, DeCaro ve Rittle-Johnson, 2015; Maier, Wolf ve Randler, 2016). Geri bildirim net hedeflerle ve görevlerin yönlendirilmesiyle ilgili olduğu durumlarda daha etkili olduğu belirtilmektedir (Fluckiger, Tixier, Pasco ve Danielson, 2010; Hattie ve Timperley, 2007). Ayrıca öğrencilerin düşüncelerine odaklanan geri bildirimlerin de yararlı olduğu düşünülmektedir (Coffey, Hammer, Levin ve Grant, 2011).

Geri bildirim, ölçme ve değerlendirmenin önemli aşamalarından biridir. Planlama, biçimlendirme ve sürece yön verme, değer biçme ve kanaat oluşturma gibi iç içe birçok uygulama çalışmasını içeren ölçme ve değerlendirme, eğitim süreçlerinin planlanması, dinamik bir şekilde ilerlemesi ve öğrenmenin hedefler doğrultusunda gerçekleşmesi için en temel unsurdur (Göçer, 2019). Geri bildirim, biçimlendirici değerlendirme açısından oldukça önemlidir. Geri bildirim öğrenme hedefleri ile çıktılar arasındaki farkın ortaya çıkmasına ve farka ilişkin farkındalığın belirlenmesine katkı sağlar (Sadler, 1989). Herhangi bir geri bildirim biçimlendirici olabilmesi için çeşitli koşulların yerine getirilmesi gerekir. Özellikle öğrencilerin hâlihazırda sahip oldukları öğrenme düzeyi ile öğrenme hedefleri arasındaki farkın giderilmesine yönelik yapılandırılması gerekir (Clark, 2010).

Biçimlendirici geri bildirim, sınıf içi uygulamalardan biridir (Ko, Sammons ve Bakkum, 2013). Belirli bir görevin doğru veya yanlış olmasının nedeni hakkında bilgi veren ve gerçekleştirilen görev veya tamamlanmış görev ile ilgili performansı sürdürmek veya geliştirmek için yollar sunan biçimlendirici geri bildirim, düzeltmenin doğası gereği bilgi ve beceri kazanımında oldukça etkilidir (akt. Kangalgil, 2013).

Sınıf içi eğitim uygulamaları esnasında öğrenme süreçlerinin nasıl gittiğine dair bilgiler, öğretimin kalitesine dair bilgiler de verir. Bu bilgilerin öğretmen tarafından analiz edilmesi öğretim sürecine katkı sağlar. Etkili geri bildirim sağlamak için öğretmenler, öğrencilerin öğretim süresince ortaya koydukları bilgilere göre davranmalıdırlar (Harlen, 2009). Biçimlendirici değerlendirme açısından geri bildirim, belirlenen öğrenme hedeflerine göre öğrencilerin performanslarının ne durumda olduğunu be-

lirmeleri, hedeflerle performanslar arasındaki açığı nasıl kapatabilecekleri ve hangi durumlarda hatalar yaptıkları konusunda bilgi sahibi olmaları gerektiğini de savunur (Ozan, 2017; Göçer, 2019). Öğretmen adaylarının mesleğe belli bir yeterlilik düzeyine sahip bir şekilde başlayabilmeleri için lisans eğitiminde gerekli bilgi ve donanımı kazanmaları oldukça önem taşımaktadır. Öğretmen yetiştirme sürecinde geri bildirim kullanılmasına yönelik literatürde, yazılı geri bildirimle yönelik algıların incelenmesi (Dowden, Pittaway, Yost ve McCarthy, 2013), öğretmenlik uygulaması sürecinde geri bildirim verilmesi (Akcan ve Tatar, 2010), öğretmen adaylarının geri bildirimle yönelik bilgi ve beklentileri (White, 2007), öğretmen adaylarının ders materyali hazırlamada dönüt-düzeltilme süreciyle ilgili görüşlerinin incelenmesi (Koray, Kaya ve Pekbay, 2016), verilen geri bildirimlerin etkisinin incelenmesi (Auld, Belfiore ve Scheeler, 2010; Thomas ve Sondergeld, 2015) ile ilgili çalışmalar yer almaktadır.

Öğretmenlerin derslerinde geri bildirim sürecini doğru ve etkili bir şekilde uygulayabilmeleri için, geleceğin öğretmenleri olacak öğretmen adaylarının geri bildirim ile ilgili düşüncelerini belirlemek büyük önem taşımaktadır. Bu çalışmanın amacı, sınıf öğretmeni adaylarının öğretim materyali hazırlama sürecinde geri bildirim verilmesine yönelik görüşlerini incelemektir. Bu temel amaç kapsamında şu sorulara yanıt aranmıştır:

1. Öğretmen adaylarına göre öğretim materyali hazırlama sürecinde geri bildirim verilmesinin avantajları nelerdir?
2. Öğretmen adaylarına göre öğretim materyali hazırlama sürecinde geri bildirim verilmesinin dezavantajları nelerdir?
3. Öğretmen adaylarına göre öğretim materyali hazırlama sürecinde geri bildirim verilmesinin öğrenmenin kalitesine etkileri nelerdir?
4. Öğretmen adayları mesleğe başladıklarında geri bildirim vermeyi planlıyor mu?

Yöntem

Araştırmanın Yöntemi

Çalışmada nitel araştırma desenlerinden “durum çalışması” deseni kullanılmıştır. Durum çalışmasının en temel özelliği bir ya da birkaç durumun derinlemesine betimlenmesi ve araştırılmasıdır (Merriam, 2015; Yıldırım ve Şimşek, 2013). Durum çalışmasında araştırmacı, bir veya daha fazla durumla ilgili ayrıntılı bilgi sağlar (Johnson ve Christensen, 2014).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2016–2017 akademik yılında Batı Karadeniz’deki bir devlet üniversitesinin Eğitim Fakültesinde Sınıf Eğitimi Anabilim Dalının ikinci sınıfında öğrenim gören 56 sınıf öğretmeni adayı (43 kadın, 13 erkek) oluşturmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Sınıf öğretmeni adaylarının öğretim materyali hazırlamada geri bildirim süreci ile ilgili görüşlerini belirlemek amacıyla Koray vd. (2016) tarafından hazırlanan açık uçlu görüş bildirim formu kullanılmıştır. Uzman kanısı alınarak formun kapsam geçerliliği sağlanmıştır (Koray vd., 2016).

Bu formda öğretmen adaylarının geri bildirim sürecinin avantajları, dezavantajları, öğrenmenin kalitesine etkisi, geri bildirim sürecini meslek hayatlarında kullanma ile ilgili düşüncelerini ortaya çıkarmaya yönelik sekiz soru yer almaktadır.

Uygulama Süreci

Çalışma, Sınıf Eğitimi Anabilim Dalı ikinci sınıf bahar döneminde yer alan “Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı” dersinde gerçekleştirilmiştir. Ders kapsamında öğretmen adayları ikiye kişilik gruplar oluşturmuşlardır. Her grup Türkçe, Matematik, Fen Bilimleri, Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler derslerinden birini seçmiş ve seçtikleri derse ait bir kazanım belirlemişlerdir.

Gruplar altı hafta boyunca seçtikleri kazanımla ilgili iki boyutlu bir materyal hazırlamıştır. Bu materyaller; çalışma kâğıdı, anlam çözümleme tablosu, kavram haritası, yapılandırılmış grid, tanılayıcı dallanmış ağaç ve Powerpoint sunusudur. Uygulama sürecinin şematik görünümü Şekil 1’de yer almaktadır.

Şekil 1. Uygulama Süreci

Öğretmen adaylarına materyallerini hazırlamaları için bir hafta süre tanınmıştır. Bu sürenin tamamlanmasının ardından öğretmen adayları materyallerini teslim etmişlerdir. Öğretmen adaylarının hazırladıkları öğretim materyalleri araştırmacılar tarafından her hafta değerlendirmeye alınmıştır. Araştırmacılar her hafta yaklaşık 10 ile 20 saat arasında değişen bir süre zarfında materyalleri değerlendirmişlerdir.

Değerlendirme sürecinde; “materyale özgü ölçütler”, “materyalin teknik kalitesi”, “kazanımlara uygunluğu”, “görselliği”, “sayfa düzeni”, “üst düzey düşünmeyi harekete geçirme” boyutlarının yer aldığı rubrikler kullanılmıştır. Öğretmen adayları, öğretim materyallerini hazırlamaya başlamadan önce bu boyutlar hakkında bilgilendirilmiştir.

Değerlendirmelerde rubriklerde yer alan boyutlar dikkate alınmıştır. Öğrencilere hazırladıkları materyallerin eksik ve iyi yönleri ile ilgili yüz yüze ve yazılı geri bildirimler verilerek çalışmaları puanlandırılmıştır. Materyalleri ile ilgili yazılı geri bildirimler alan ve ilk notlarını gören öğretmen adaylarına, verilen geri bildirimler doğrultusunda materyallerini düzeltmeleri için bir hafta süre tanınmıştır. Materyallerini düzeltmek ve notlarını yükseltmek isteyen öğretmen adaylarının geri bildirim sürecine tekrar verdikleri öğretim materyalleri bir kez daha değerlendirilmiştir.

Altı hafta süren uygulama sürecinin ardından öğretmen adaylarına açık uçlu görüş bildirim formu uygulanmıştır. Öğretmen adayları formda yer alan soruları yaklaşık bir ders saatinde yanıtlamıştır.

Verilerin Analizi

Öğretmen adaylarının açık uçlu görüş bildirim formunda yer alan sorulara verdikleri yanıtların analizinde, nitel veri analiz tekniklerinden içerik analizi ve betimsel analiz kullanılmıştır. Elde edilen veriler, iki farklı puanlayıcı tarafından değerlendirilmiştir, Miles ve Huberman (1994)'ın önerdiği formülden hareketle puanlayıcılar arası uyum yüzdesinin .84 ile .100 arasında yer aldığı tespit edilmiştir.

Açık uçlu görüş bildirim formunda yer alan sorulara göre kategoriler belirlenmiştir. Buna göre araştırmannın kategorileri aşağıdaki gibidir:

- Avantaj
- Dezavantaj
- Öğrenmenin Kalitesi
- Meslekte Kullanma

Her bir kategori için katılımcıların birden fazla görüşü bulunmaktadır. Bu görüşlerin içerik analizi yapılarak “anahtar kelimeler” tespit edilmiş ve görüşlerin tekrar edilme sıklığına göre frekans değerleri verilmiştir. Çalışmada görüşlerine yer verilen öğretmen adaylarına “Öğretmen Adayı 1 (Ö.A.1)” biçiminde kod isimler verilmiştir.

Bulgular ve Yorum

Çalışmanın bu bölümünde araştırma sorularına göre belirlenen kategoriler altında yer alan görüşlere yer verilmiştir.

Araştırmanın birinci alt probleminde öğretmen adaylarının geri bildirim kullanımının “avantaj”larına yönelik görüşleri incelenmiştir. Tablo 1’de öğretmen adaylarının görüşleri ve belirtilen görüşlerin frekans değerleri yer almaktadır.

Tablo 1. “Avantaj” Kategorisinde Elde Edilen Anahtar Kelimeler ve Frekans Değerleri

Avantaj	Belirtilen anahtar kelimeler	Frekans
	Uygulamanın eksik yönünün olmaması	35
	Hataları görerek düzeltme	33
	Daha doğru çalışmalar ortaya koyma	21
	Materyal hazırlamayı öğrenme	21
	Etkinlikte gözden kaçanların veya hataların daha rahat görülmesi	21
	Dönüt-düzeltilme sonucunda puanın yükselmesi	13
	Meslek hayatında kullanmak üzere fikir elde etme	12
	Etkinlik hazırlamayı öğrenme	10
	İyi bir uygulama	10
	Akılda kalıcılığı/Bilgilerin kalıcılığını artırma	9
	Yanlış bilinenlerin doğrusunu öğrenme	8
	Öğrenci açısından bir fırsat olması	8
	Ödevi ilkinde doğru yapmak için gayret gösterme	8
	Konu üzerinde daha çok/geniş düşünmeyi sağlama	6
	Ödevde verilen önemin artması	4
	Daha farklı etkinlikler ortaya çıkarmak için sınırları zorlama	3
	Fikir alışverişi yapmayı sağlama	2
	Bireysel olarak neler yapılabileceğini görme	1
	Değerlendirmenin rubriğe göre yapılması	1
	Zamanı daha iyi kullanabilme becerisinin gelişmesi	1

Öğretmen adaylarının büyük çoğunluğu, geri bildirim uygulamasının eksik yönünün olmamasının çalışmanın avantajı olarak değerlendirmiştir. Öğretmen adaylarının yarısından fazlası tarafından belirtilen bir diğer görüş ise “hataları görerek düzeltme” olmuştur. Bu durum bir öğretmen adayının görüşlerine “*Etkinliklerin dönüt yapılmasıyla yaptığımız ödevdeki yanlışların belirtilmesiyle eksiklerimizin ve hatalarımızın farkına*

vardık. Dönüt süreciyle beraber nerede hatamız olduğunu gözlemleyebildik ve eksiklerimizi tamamlayabildik. Böylece ilgili ödevin doğru ve tam bir şekilde nasıl yapılması, tamamlanması gerektiğini öğrenmiş olduk." biçiminde yansımıştır. Geri bildirim sürecinin avantajlarına ilişkin başka bir öğretmen adayı ise geri bildirim uygulamasını meslek hayatında nasıl kullanabileceğini öğrendiğini vurgulamış ve görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

"Dönüt düzeltme bizi doğru bilgiye ulaştırdı. İleride öğretmen olduğumuz zaman nasıl uygulamanız gerektiğini bizlere gösterdi. Her şey not değil hocamızın verdiği dönütlerin öğretmenliğimiz için faydası oldu." Ö.A.1

Araştırmanın ikinci alt probleminde öğretmen adaylarının geri bildirim sürecinin "dezavantaj"larına yönelik görüşleri incelenmiştir. Öğretmen adaylarının görüşleri ve belirtilen görüşlerin frekans değerleri Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. "Dezavantaj" Kategorisinde Elde Edilen Anahtar Kelimeler ve Frekans Değerleri

Dezavantaj	Belirtilen anahtar kelimeler	Frekans
	Dönüt-düzeltilme için daha fazla zaman ve emek harcanması	9
	Düzeltilmede daha detaylı bilgiler verilmesi gerektiği	4
	Maliyeti arttırması	3
	Bazı hatalardan çok fazla puan gitmesi	3
	Puanlamada farklılıklar olması	2
	Konunun ödevden önce tam olarak anlaşılabilmesi	2
	Ayrıntıya fazla girilmesi	1
	Uygulamanın biraz daha zenginleştirilmesi gerektiği	1
	Sınıfın kalabalık olması	1
	Dönüt-düzeltilme için verilen sürenin sınırlı olması	1

Tablo 2 incelendiğinde, öğretmen adayları tarafından en sık belirtilen görüş geri bildirim sürecinin gerçekleştirilmesi için fazla emek ve zaman harcanması olmuştur. Bu durum bir öğretmen adayı tarafından *"Yeniden maliyete sebep oldu. Kimi zaman da zamanımızdan ayırma konusunda sıkıntılar çıkardı. Özellikle vize haftasında, ödevlerimizin üst üste geldiği haftalarda."* biçiminde ifade edilmiştir. Dezavantaj kategorisine ilişkin bir öğretmen adayı ise sınıf mevcudunun kalabalık olduğunu vurgulamıştır. Bu durum öğretmen adayının görüşlerine *"Dönüt-düzeltilme uygulamasında eksik olarak; sınıfın sayıca fazla olmasından kaynaklı yapılan her çalışmanın yanlışıyla doğrusuyla sınıf ortamında diğer öğrenciler ile paylaşamıyor ya da tartışamıyor olmasıdır."* şeklinde yansımıştır.

Araştırmanın üçüncü alt probleminde öğretmen adaylarının ders materyali hazırlamada geri bildirim kullanılmasına yönelik "öğrenmenin kalitesi" hakkındaki gö-

rüşleri incelenmiştir. Tablo 3'te öğretmen adaylarının görüşleri ve belirtilen görüşlerin frekans değerleri sunulmuştur.

Tablo 3. “Öğrenmenin Kalitesi” Kategorisinde Elde Edilen Anahtar Kelimeler ve Frekans Değerleri

Öğrenmenin Kalitesi	Belirtilen anahtar kelimeler	Frekans
	Bilmediklerinin dönüt-düzeltilme sürecinde öğrenilmesi	25
	Eğitim-öğretim amacıyla yararlı olması	21
	Öğrenmenin kalitesini artırma	20
	Tekniklerin, içerikleriyle birlikte daha iyi öğrenilmesi	17
	Yaparak-yaşayarak öğrenme	12
	Daha yaratıcı ürünlerin/fikirlerin ortaya çıkması	10
	Araştırma yapmaya yönlendirmesi	4
	Doğru cümleler kurma	2
	Zihnin daha iyi kullanılması	2

Öğretmen adaylarının çoğunluğu, bilmediklerini dönüt-düzeltilme sürecinde öğrendiklerini ve geri bildirim eğitim öğretim amacıyla yararlı olduğunu ifade etmiştir. Bu kategoriye ilişkin belirtilen görüşler incelendiğinde öğretmen adaylarının geri bildirim öğrenmenin kalitesine olumlu etkisi olduğu yönünde görüş belirttikleri görülmektedir. Bu durum bir öğretmen adayı tarafından “*Materyal hazırlarken öğrencilerin hazırbulunmuşluk durumlarından algılayabilecekleri resimler, yazı boyutu, noktalama işareti vs. birçok şeyi dönüt-düzeltilme uygulaması sayesinde öğrendim bu yüzden çok büyük katkısı olduğunu düşünüyorum.*” şeklinde belirtilirken bir başka öğretmen adayı tarafından da “*Yaptığımız yanlışları yerinde ve zamanında öğrendik. Doğrularını tekrar yaptık ve bize yaparak-yaşayarak öğrenme imkânı sundu. Bu materyaller daha önce de önümüze gelmişti ama öneminin ve öğreticiliğinin farkında değildim. Bu materyalleri kendi elimle hazırladığımda aslında ne kadar öğretici ve gerekli olduğunun farkına vardım.*” biçiminde ifade edilmiştir.

Araştırmanın dördüncü ve son alt probleminde öğretmen adaylarının ders materyali hazırlamada geri bildirim meslekte kullanılmasına ilişkin görüşleri incelenmiştir. Öğretmen adaylarının görüşleri ve belirtilen görüşlerin frekans değerleri Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4. “Meslekte Kullanma” Kategorisinde Elde Edilen Anahtar Kelimeler ve Frekans Değerleri

Meslekte Kullanma	Belirtilen anahtar kelimeler	Frekans
	Eksiklerini belirleme/tamamlama	30
	Meslek hayatında kullanmayı tercih etme	20
	Öğrencilerinin kalıcı bilgiler elde etmelerini sağlama	13
	Öğrencinin yararına bir uygulama olması	13
	Not yükseltme imkânı	6
	Daha mükemmel/özgün çalışmalar ortaya koymaları	5
	Daha istekli olmalarını sağlama	1
	Sorumluluklarının farkına varması	1
	Öğrenciyi geleceğe hazırlama	1
	Öğrencilerin aktifleşmesine katkı sağlama	1

Tablo incelendiğinde, öğretmen adaylarının yarısından fazlasının mesleklerine başladıklarında öğrencilerinin eksiklerini belirlemek veya tamamlamak için geri bildirim uygulamasını kullanacakları söylenebilir. Bu durum bir öğretmen adayının görüşlerine “*Evet isterim. Çünkü öğrencilerimin de sadece yanlış yaptığını bilmesini değil yanlış nerde yaptığını ve nasıl düzeltilmesi gerektiğini bilmesini isterim. Eksiklerinin ne olduğunu görmesini ve yanlış bildiklerinin doğrusunu öğrenebilmesini isterim. Sadece doğrusunu bilmek değil dönüt sürecinde doğruyu kullanabilmesi, uygulaması da öğrencinin bilgiyi özümsemesinde çok faydalı.*” şeklinde yansımıştır. Bir başka öğretmen adayı ise bu kategoriye ilişkin görüşlerini şu şekilde belirtmiştir:

“Kesinlikle öğrencilerime bu fırsatı sunarak hem yanlışlarını görmelerini hem de ikinci bir şansın ne kadar önemli olduğunu göstermek isterim. Onlara da yapılan bir işte veya ödevde nelere dikkat etmeleri gerektiğini bu şekilde kazandırabilirim.” Ö.A.2

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Kişilerin odaklanması gereken hususların vurgulanması ve öğrendiklerini sonraki adımlarda da kullanmaları (yapılandırılmış –scaffolded– öğrenme) bakımından yapıcı geri bildirimlerin verilmesi önemlidir (White, 2007). İyi bir geri bildirim; öğrenme hedeflerini, bu hedeflere ulaşmak için atılması gereken uygun adımları ve öğrencinin ne öğrendiğinin nasıl gösterilebileceğini açıkça ifade eder (Thomas ve Sondergeld, 2015).

Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı dersi kapsamında gerçekleştirilen bu araştırmada, sınıf öğretmeni adayları ile öğretim materyali hazırlama çalışmaları gerçekleştirilmiş ve hazırlanan materyallere ilişkin araştırmacılar tarafından yazılı ve söz-

lû geri bildirimler verilmiştir. Böylece öğretmen adayları, öğretim materyali hazırlama sürecini bizzat gerçekleştirmiş, bir materyalin nasıl hazırlanabileceği ve bu süreçte dikkat edilmesi gereken hususlar ile ilgili bilgi ve deneyim sahibi olmuşlardır.

Çalışma verileri incelendiğinde, katılımcıların büyük bir kısmının öğretim materyali hazırlamada geri bildirim sürecine yönelik olumlu görüş belirttiği tespit edilmiştir. “Hataları görerek düzeltme”, “daha doğru çalışmalar ortaya koyma”, “materyal hazırlamayı öğrenme”, “etkinlikte gözden kaçanların veya hataların daha rahat görülmesi” öğretmen adayları tarafından sürece ilişkin belirtilen olumlu görüşlerden bazılarıdır. Öğretmen adaylarının, hazırladıkları çalışmalarla ilgili geliştirilmesi gereken hususların farkına varması, bu hataları düzelterek daha sonraki çalışmalarda daha doğru materyaller hazırlamalarına fırsat sağlaması sebebiyle geri bildirim avantajlı olduğunu düşündükleri söylenebilir. Araştırmanın bu sonucu, konuyla ilgili yapılmış diğer çalışmaların (Thomas ve Sondergeld, 2015; White, 2007) ortaya konduğu sonuçlar tarafından desteklenmektedir. Bu çalışmalarda da katılımcıların görüşleri, geri bildirim verilmesinin faydalı olduğu yönündedir.

Geri bildirim dezavantajı ile ilgili öğretmen adayları tarafından en sık belirtilen görüş ise geri bildirim sürecinde fazla emek ve zaman harcanması olmuştur. Uygulama sürecinde öğretmen adayları, çalışmalarına verilen geri bildirimleri dikkate alarak materyalleri tekrar düzenlemek için ikinci kez zaman ve emek harcamaları, onlara göre geri bildirim dezavantajlı yönünü oluşturmaktadır. Koray vd. (2016)’nin yaptıkları çalışmada da, öğretmen adaylarının bir kısmı, dönüt-düzeltilme için daha fazla zaman ve emek harcadıklarını, bu durumun dönüt-düzeltilme sürecinin dezavantajı olduğunu belirtmişlerdir.

Öğretmen adayları geri bildirim sürecinin “bilmediklerinin dönüt-düzeltilme sürecinde öğrenilmesi”, “eğitim-öğretim amacıyla yararlı olması”, “tekniklerin, içerikleriyle birlikte daha iyi öğrenilmesi”, “yaparak-yaşayarak öğrenme” gibi katkılar sunması nedeniyle daha kaliteli bir öğrenme süreci geçirdiklerini ifade etmişlerdir. Bu noktada, öğretmen adaylarının geri bildirim avantajı olarak düşündükleri özelliklerin aynı zamanda öğrenmenin kalitesini artırmada etkili olduğu söylenebilir. Ayrıca öğretmen adaylarına hem yazılı hem de sözlü geri bildirimler verilmesinin, öğrenmenin kalitesini artırmada etkili olduğu düşünülmektedir. Akcan ve Tatar (2010)’ın da belirttiği gibi, hem sözlü hem de yazılı geri bildirim kullanılmasıyla birden fazla geri bildirim kaynağı sağlamak, öğretmen adaylarının mesleki gelişimi için öğrenme bağamlarını zenginleştirebilir.

Öğretmen adayları mesleğe başladıklarında “öğrencilerinin eksiklerini belirleme/ tamamlama”, “kalıcı bilgiler elde etmelerini sağlama” amacıyla ve “öğrencinin yararına bir uygulama olması” sebebiyle meslek hayatlarında geri bildirim sürecini kullanmak istediklerini belirtmişlerdir. Geri bildirim sürecinde öğretmen adayları aynı çalışmayı düzenlemek için tekrar zaman ve emek harcamalarına rağmen, geri bildiri-

min pek çok avantajı olduğunu düşünmekte ve meslek hayatlarında geri bildirimde yer verme yönünde olumlu bir yaklaşıma sahiptir.

Araştırmanın bu sonuçları konuyla ilgili ulusal (Demiraslan-Çevik, 2014; Koray vd., 2016) ve uluslararası literatürde (Burnett ve Mandel, 2010; Higgins, Hartley ve Skelton, 2002; Simmons ve Cope, 1993; Weaver, 2006; White, 2007) yer alan çalışmaların ortaya konduğu sonuçlar tarafından da desteklenmektedir. Burnett ve Mandel (2010) yaptıkları çalışmada, sınıf ortamında genellikle genel övgülerin kullanıldığını tespit etmiş, yetenek ya da çaba ile ilgili geri bildirimlerin ise öğrencilere daha fazla katkı sağladığı sonucuna ulaşmışlardır. Koray vd. (2016) dönüt-düzeltilme sürecine ilişkin yaptıkları çalışmada, öğretmen adaylarının eksikliklerini fark ederek konuyu daha iyi anladıklarını, motivasyonlarının arttığını, uygulamaların daha etkili ve verimli hale geldiğini, araştırma yapmaya yöneldiklerini, yaratıcılıklarının geliştiğini ve meslek hayatlarında dönüt-düzeltilme sürecine yer vereceklerini ifade etmişlerdir.

Araştırma kapsamında ulaşılan sonuçlar incelendiğinde, geri bildirim sürecinin eğitimin her kademesinde uygulanmasının eğitimin kalitesini artırmada önemli bir rol oynayacağı düşünülmektedir. Ayrıca, geri bildirimde dayalı uygulamaların diğer derslerde de gerçekleştirilmesi önerilmektedir. Geri bildirim verme sürecinde, geri bildirim farklı türlerinin bir arada kullanılması önerilmektedir. Çünkü birden fazla geri bildirim kaynağı sağlamak, öğretmen adaylarının mesleki gelişimi için öğrenme bağlamlarını zenginleştirebilir (Akcan ve Tatar, 2010).

Bu araştırma kapsamında ulaşılan sonuçlara göre, eğitim sürecinde geri bildirim verilmesinin öğrencileri hem akademik anlamda hem de meslek hayatına hazırlama yönünde önemli katkılar sağladığı söylenebilir. Sınıf ortamında daha etkili geri bildirimler sunabilmeleri için öğretmenlerin geri bildirimde yönelik bilgi ve becerilerinin artırılması gerekmektedir. Bu nedenle öğretmenlere hizmet içi eğitimler verilebilir. Ayrıca geri bildirim süreci, uygulama/geri bildirim türleri açısından zenginleştirilebilir. Bu çalışmada katılımcılar sınıf öğretmeni adaylarıdır. Farklı çalışma gruplarıyla, geri bildirim diğer çalışma alanlarında kullanımı ve etkililiğine yönelik araştırmalar yapılabilir. Ayrıca, öğrenme-öğretme sürecini etkileyen ipucu, pekiştirme, katılım öğeleriyle ilgili çalışmalar da yapılması önerilmektedir.

Kaynaklar

- Akcan, S., & Tatar, S. (2010). An investigation of the nature of feedback given to pre service English teachers during their practice teaching experience. *Teacher Development*, 14(2), 153–172. DOI: 10.1080/13664530.2010.494495
- American Psychological Association, Coalition for Psychology in Schools and Education. (2015). *Okul öncesinden lise sona: Öğretmenler için 20 temel psikoloji ilkesi* (E. Kanlı, Çev.). Ankara: Türk Eğitim Derneği. <https://tedmem.org/yayinlar> adresinden erişildi.
- Artman-Meeker, K. M., & Hemmeter, M. L. (2012). Effects of training and feedback on teachers' use of classroom preventive practices. *Topics in Early Childhood Education*, 33(2), 112-123.
- Auld, R. G., Belfiore, P. J., & Scheeler, M. C. (2010). Increasing pre-service teachers' use of differential reinforcement: effects of performance feedback on consequences for student behavior. *Journal of Behavioral Education*, 19, 169–183. doi: 10.1007/s10864-010-9107-4
- Barton, E. E., & Wolery, M. (2007). Evaluation of e-mail feedback on the verbal behaviors of pre-service teachers. *Journal of Early Intervention*, 30(1), 55-72.
- Barton, E. E., Kinder, K., Casey, A. M., & Artman, K. M. (2011). Finding your feedback fit: Strategies for designing and delivering performance feedback systems. *Young Exceptional Children*, 14(1), 29-46.
- Black, P., & William, D. (1998). Assessment and classroom learning. *Assessment in Education: Principles, Policy & Practice*, 5(1), 7-74. doi:10.1080/0969595980050102
- Burnett, C. P., & Mandel, V. (2010). Praise and feedback in the primary classroom: Teachers' and students' perspectives. *Australian Journal of Educational & Developmental Psychology*, 10, 145-154.
- Casey, A. M., & McWilliam, R. A. (2011). The characteristics and effectiveness of feedback interventions applied in early childhood settings. *Topics in Early Childhood Special Education*, 31(2), 68-77.
- Clark, I. (2010). Formative assessment: There is nothing so practical as good theory. *Australian Journal of Education*, 54(3), 341-352.
- Coffey, J.E., Hammer, D., Levin, D.M., & Grant, T. (2011). The missing disciplinary substance of formative assessment. *Journal of Research in Science Teaching*, 48(10), 1109-1136.
- Çepni, S. (2011). Performansların değerlendirilmesi. Emin Karip (Ed.), Ölçme ve değerlendirme içinde (s. 193–239). Ankara: Pegem Akademi.
- Demiraslan-Çevik, Y. (2014). Dönüt alan mı memnun veren mi? Çevrimiçi akran dönütü ile ilgili öğrenci görüşleri. *Journal of Instructional Technologies & Teacher Education*, 3(1), 10–23.
- Dowden, T., Pittaway, S., Yost, H., & McCarthy, R. (2013). Students' perceptions of written feedback in teacher education: Ideally feedback is a continuing two-way communication that encourages progress. *Assessment & Evaluation in Higher Education*, 38(3), 349–362. <http://dx.doi.org/10.1080/02602938.2011.632676>

- Fluckiger, J., Tixier, Y.T., Pasco, R., & Danielson, K. (2010). Formative feedback: Involving students as partners in assessment to enhance learning. *College Teaching*, 58(4), 136-140.
- Fyfe, E.R., DeCaro, M. S., & Rittle-Johnson, B. (2015). When feedback is cognitively demanding: The importance of working memory capacity. *Instructional Science*, 43(1), 73-91.
- Göçer, A. (2019). Türkçe eğitiminde ölçme ve değerlendirilmenin işlevselliğine etki eden önemli bir uygulama tekniği olarak geribildirim kullanımı. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (KÜSBD)*, 9(1), 111-126.
- Harlen, W. (2009). Improving assessment of learning and for learning. *Education 3-13*, 37(3), 247-257. DOI: 10.1080/03004270802442334
- Hattie, J., & Timperley, H. (2007). The power of feedback. *Review of Educational Research*, 77(1), 81-112.
- Higgins, R., Hartley, P., & Skelton, A. (2002). The Conscientious Consumer: reconsidering the role of assessment feedback in student learning. *Studies in Higher Education*, 27(1), 53-64.
- Johnson, B., & Christensen, L. (2014). *Eğitim araştırmaları (nicel, nitel ve karma yaklaşımlar)* (S. B. Demir, Çev. Ed.). Ankara: Eğiten Kitap.
- İşcen-Karasu, F. (2017). *Performans geribildiriminin okul öncesi öğretmenlerinin önleyici sınıf yönetimi stratejileri ile özel gereksinimli çocuk çıktıları üzerindeki etkisi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kangalgil, M. (2013). Beden eğitimi ve spor derslerinde dönüt kullanımının öğretmen boyutuyla değerlendirilmesi. *Eğitim ve Bilim*, 38(170), 384-400.
- Ko, J., Sammons, P. & Bakkum, L. (2013). *Effective teaching: A review of research and evidence*. Reading: CfBT Education Trust.
- Koray, Ö., Kaya, B., ve Pekbay, C. (2016). Öğretmen adaylarının ders materyali hazırlamada dönüt-düzeltilme süreciyle ilgili görüşlerinin incelenmesi. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 12(4), 844-862.
- Maier, U., Wolf, N., & Randler, C. (2016). Effects of a computer-assisted formative assessment intervention based on multiple-tier diagnostic items and different feedback types. *Computers & Education*, 95, 85-98. doi:10.1016/j.compedu.2015.12.002
- Merriam, S. B. (2015). *Nitel araştırma desen ve uygulama için bir rehber*. (S. Turan, Çev. Ed.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. London: Sage Publications.
- Ozan, C. (2017). *Biçimlendirici değerlendirmenin öğrencilerin akademik başarı, tutum ve öz düzenleme becerilerine etkisi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Sadler, D.R. (1989). Formative assessment and the design of instructional strategies. *Instructional Science*, 18, 119-144.

- Shute, V.J. (2008). Focus on formative feedback. *Review of Educational Effects*, 78(1), 153-189. doi:10.3102/0034654307313795
- Simmons, M., & Cope, P. (1993). Angle and rotation: Effects of different types of feedback on the quality of response. *Educational Studies in Mathematics*, 24, 163-176.
- Thomas, A. F., & Sondergeld, T. (2015). Investigating the impact of feedback instruction: partnering preservice teachers with middle school students to provide digital, scaffolded feedback. *Journal of the Scholarship of Teaching and Learning*, 15(4), 83-109. doi: 10.14434/josotl.v15i4.13752
- Weaver, M.R. (2006). Do students value feedback? Student perceptions of tutors' written responses. *Assessment & Evaluation in Higher Education*, 31(3), 379-394.
- White, S. (2007). Investigating effective feedback practices for pre service teacher education students on practicum. *Teaching Education*, 18(4), 299-311. doi:10.1080/10476210701687591
- William, D. (2013). *Feedback and instructional correctives*. In J.H. McMillan (Ed.), *Sage handbook of research on classroom assessment* (pp. 198-214). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Yıldırım, A., & Şimşek. H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.